

Stevige basis, goede ontwikkeling

HET BELANG VAN DE OPVOED- EN OPGROEIOMGEVING VOOR DE
TRANSFORMATIE VAN DE JEUGDHULP

MEE Nederland

ActiZ

GGD GHOR Nederland

MOgroep

Een stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving

Alle kinderen en jongeren verdienen een sterke basis van waaruit zij zich maximaal kunnen ontplooiën. We willen dat ieder kind en iedere jongere in Nederland gezond en veilig opgroeit, zodat ze hun talenten kunnen verzilveren en volop meedoen in de samenleving. Daar staan wij voor. En dat is ook het doel van het jeugdbeleid in Nederland¹.

Wat heb je daarvoor nodig? In ieder geval een stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving. Die voor het kind voelt als een plek waarin het welkom is. Waar je het ene moment je eigen gang kunt gaan en het volgende moment ontdekt wat anderen je te bieden hebben. Een omgeving die je nieuwsgierig maakt en je uitdaagt om je grenzen te verleggen. Maar ook een omgeving die het merkt als het niet goed met je gaat en dan in actie komt. Kortom: een omgeving die ontwikkeling stimuleert en die iets doet aan obstakels die ontplooiing juist belemmeren.

Een dergelijke omgeving bestaat allereerst uit ouders en andere gezinsleden, maar nauw betrokken zijn ook tal van vrijwillige en professionele mede-opvoeders: peuterleidsters, leerkrachten, vrienden, familieleden, jeugdwerkers, jeugdverpleegkundigen, cliëntondersteuners, buurtgenoten en al die vrijwilligers op school, sport- en cultuurverenigingen, speeltuinen, buurt- en dorpshuizen et cetera. Dat veelkleurige netwerk biedt zowel warmte en veiligheid als prikkels en uitdagingen. De rol van de professionals daarbij is essentieel: zij verstaan de kunst om alle betrokkenen te verbinden en weten bovendien wanneer ze aanvullende expertise moeten inschakelen.

Een dergelijke stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving is ook van belang voor een succesvolle transformatie van de jeugdhulp. Daarover gaat dit paper en dat mondt uit in vier aanbevelingen aan (samenwerkende) gemeenten. In aparte inspiratiedocumenten zullen wij het belang van de opgroei- en opvoedomgeving verder toelichten, te beginnen met het thema ‘met een goede start naar de basisschool’. Daarna volgen themadocumenten over bijvoorbeeld ongezonde leefstijl, laaggeletterdheid, ontwikkelingsachterstanden en armoede.

Sleutels tot een succesvolle ontwikkeling

De professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving hebben belangrijke sleutels in handen om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren, problemen te voorkomen en aan te pakken. Daarmee kunnen ze de transformatie van de jeugdhulp tot een succes maken. Het is belangrijk dat gemeenten dat op hun netvlies hebben, naast aandacht voor het veranderende landschap van de gespecialiseerde zorg.² Het is goed dat gemeenten zich momenteel storten op de vraagstukken rond specialistische zorg. Dat is voor hen vaak nieuwe materie, er liggen grote financiële uitdagingen en de consequenties van verkeerde keuzes kunnen voor kinderen, jongeren en gezinnen zeer ingrijpend zijn.

Maar het punt is dit: om de transformatiedoelen van de jeugdwet³ te realiseren is er een goede balans en wisselwerking nodig tussen enerzijds een stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving en anderzijds adequate hulp waar nodig.

We hanteren daarbij hetzelfde vertrekpunt als de opstellers van de notitie Ruimte voor jeugdhulp: “Veel opvoed- en opgroeioproblemen zijn oplosbaar of hanteerbaar te maken met bescheiden middelen. De pedagogische civil society is hiervoor toegerust.” Maar dat gaat niet vanzelf. Er is werk aan de winkel om met die sleutels ook werkelijk deuren te openen. We bespreken de sleutels hieronder.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een top 10 samengesteld van factoren die bijdragen aan een positieve ontwikkeling van jongeren¹:

1. *Sociale binding.* Kinderen hebben een warme emotionele band met sociale relaties in het gezin, hun vriendengroep, op school en in de wijk of buurt.
2. *Kansen voor betrokkenheid.* Kinderen en jongeren krijgen de kans om een concrete, betekenisvolle en gewaardeerde bijdrage te leveren aan verbanden waarvan zij deel uitmaken (familie, school, gemeenschap).
3. *Prosociale normen.* Kinderen groeien op in een omgeving waarin duidelijke waarden en normen voor positief gedrag worden uitgedragen en nageleefd
4. *Erkenning en waardering voor positief gedrag.*
5. *Steun van belangrijke volwassenen in de omgeving, direct of indirect (door ouders te helpen hun ouderlijke taken te vervullen).*
6. *Constructieve tijdsbesteding.* Jongeren hebben de kans om in hun vrije tijd deel te nemen aan bijvoorbeeld creatieve activiteiten of jeugdprogramma's (zoals sport, clubs of verenigingen).
7. *Competenties, meer specifiek sociale, emotionele en gedragsmatige competenties.*
8. *Cognitieve vaardigheden.*
9. *Schoolmotivatie (commitment to learning).* Het gaat hier om de betrokkenheid bij de leeractiviteiten, binding met de school, een goede prestatiemotivatie en positieve verwachtingen ten aanzien van eigen succes.
10. *Positieve identiteit.*

1. Werken aan samenhangende en collectieve oplossingen

Professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving werken altijd integraal. De focus ligt steeds op de jeugdige *in zijn/haar omgeving*. De belangrijkste pijlers in die omgeving zijn het gezin en de school. De ouders zijn primair verantwoordelijk voor hun kinderen. Na de ouders zijn het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen de eerstverantwoordelijken voor de cognitieve en socialemotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Maar uiteraard is de omgeving breder. In de pedagogische omgeving liggen vaak de hulpbronnen waaruit je kunt putten voor een goede ontwikkeling van kinderen en jongeren. Daarbij hebben collectieve oplossingen de voorkeur boven individuele oplossingen, zodat de sociale omgeving zoveel mogelijk tot steun wordt en de kosten van interventies beperkt blijven. Die collectieve oplossingen liggen bijvoorbeeld bij de sportclub, de voorschool, de kinderclub, of in een lotgenotengroep voor ouders. Het werk van de professionals is steeds een kwestie van – samen met anderen – samenhangende oplossingen vormgeven vanuit een integrale langetermijnvisie, in plaats van met gefragmenteerd eigen aanbod ogenschijnlijk losse hulpvragen beantwoorden. Het gaat meer dan ooit om ‘ontkokeren’: het duurzaam vervlechten van oplossingen en hulpbronnen ‘aan de voorkant’, dus in de opvoed- en opgroeiomgeving.

Om de opvoed- en opgroeiomgeving te versterken moeten professionals en vrijwilligers er ook kunnen zijn voor kinderen met wie (nog) niets mis is. Daar zijn investeringen voor nodig. Sociaal werkers⁴ bijvoorbeeld helpen kinderen en jongeren te leren van elkaar en van familie, buurt, sociale media, enzovoorts. Het vakmanschap van sociaal werkers in community development maakt het mogelijk om

ouders, buurtbewoners en ondernemers veel beter aan te spreken als partners in educatie en opvoeding. Wie het nut hiervan miskent en alleen focust op het probleemoplossend vermogen van professionals, loopt het gevaar veel kansen te missen.

Sociale professionals zetten hun vakmanschap in 'rond de school', in de verlengde schooldag, in het kinderwerk, het jongerenwerk, de jeugdzorg, het buurtwerk, het maatschappelijk werk en het cultureel vormingswerk. Maar zij zouden zoveel meer kunnen betekenen als zij kinderen ook binnen school mogen bieden wat ze nodig hebben. Niet alleen 'waar het mis gaat', met specialisten in schoolmaatschappelijk werk. Maar juist ook in bij het ondersteunen van bijzondere kinderen met bijzondere talenten.

2. De samenwerking met en rond het gezin staat centraal

De rol van ouders verandert: ze waren altijd al verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen, maar worden nu echt de regisseur van hun eigen ontwikkeling en zorgproces. Zij werken daarbij op gelijkwaardige basis samen met professionals. Professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving werken van nature al met allerlei partijen samen, dat zit in hun genen. Het welzijn van kinderen en jongeren staat voorop en dan is er voor schotten en concurrentieoverwegingen geen plaats in het handelen.

Samenhangende oplossingen en hulpbronnen komen namelijk vooral in beeld als betrokkenen ze gezamenlijk creëren. Een goed samenspel van alle betrokkenen rond het gezin zorgt ervoor dat:

- vroegtijdige interventies gezondheidswinst opleveren;
- samenhang tussen ieders activiteiten leidt tot effectieve ondersteuning, betere behandeling en lagere kosten;
- afstemming van preventieve en curatieve interventies betere resultaten laten zien: gezondheidswinst, passende behandeling en zorg;⁵
- de eigen kracht van het kind of de jongere groeit;
- het zorgend en probleemoplossend vermogen van diens gezin en van anderen in de sociale omgeving (bijvoorbeeld school of vrienden) groter wordt.

3. Signaleren en diagnosticeren: vroeg, snel en nuchter

JGZ-medewerkers, peuterleidsters, jongerenwerkers, leerkrachten, jeugdartsen en gezinsbegeleiders staan dicht bij de kinderen, jongeren en gezinnen. Door vanzelfsprekende contacten op het consultatiebureau, het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal, de voorschool en de school zien ze ieder kind en kennen ze de gezinnen. Dat maakt het mogelijk om banden aan te gaan en te versterken. En daardoor kunnen deze professionals risico's tijdig signaleren, maar weten ze ook welke 'problemen' horen bij een normaal ontwikkelingspatroon. Een kind dat bang is voor een spook onder zijn bed heeft niet meteen een angststoornis; één winkeldiefstal betekent niet meteen dat een puber aan het begin staat

van een criminele carrière. Zo laten ze zien wat beleidstermen als demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren in de praktijk betekenen.

Er blijven altijd kinderen, jongeren en gezinnen die gespecialiseerde hulp nodig hebben. De professionals moeten goed weten wanneer dat het geval is. Opschaling betekent echter niet dat hun rol (tijdelijk) ophoudt. Juist wanneer het moeilijk wordt, zijn de krachten in het sociale netwerk onmisbaar. En zonder dat sociale netwerk zou afschaling na gespecialiseerde hulp heel wat moeilijker worden. Dus juist als een kind psychiatrische behandeling nodig heeft, blijft het benutten van de mogelijkheden in de eigen, normale context van het kind en het gezin van grote waarde.

4. Onconventioneel en oplossingsgericht aanpakken

Professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving kunnen eventuele problemen vroegtijdig signaleren. Bovendien kunnen ze meteen handelen. En wanneer een goede diagnose nog niet te stellen is kunnen ze ouders en kinderen helpen bij het omgaan met die onzekerheid en het zetten van een volgende stap.

Deze professionals hebben hierbij een onconventionele en oplossingsgerichte houding. Onconventioneel, want veel oplossingen komen voort uit de unieke omstandigheden van een kind of gezin, daar passen geen geprotocolleerde standaardantwoorden bij. Oplossingsgericht, want het is vaak beter om het probleem snel aan te pakken, in plaats van te bedenken wat anderen moeten doen of diagnosticeren. Soms blijft hun tussenkomst beperkt tot praktische tips aan ouders en mede-opvoeders, soms is intensievere begeleiding nodig. Wat goed is voor het kind en het gezin staat voorop: financiële motieven of beleidsdoelen doen er minder toe.

Een voorbeeld van een onconventionele oplossing? Neem Remco, een jongen van acht. Hij had op school en in zijn vrije tijd nauwelijks contact met leeftijdsgenootjes; hij ontspoorde ook thuis, en moeder zocht hulp bij tweedelijns jeugdhulpvoorzieningen. In plaats hiervan heeft een sociaal werker gezorgd dat de beheerders van een kinderboerderij zich over Remco ontfermen. Gratis. Nu heeft hij iets zinvols te doen, kan er zijn verhaal kwijt en legt weer contacten. Daardoor gaat het weer goed op school. En bovendien: er is veel zware en dure zorg vermeden.

5. Vertrouwen in vrijwilligers

Sport, clubs en verenigingen, maatjesprojecten, activiteiten in wijk, buurt of geloofsgemeenschap: ze dragen allemaal veel bij aan een rijker leven van kinderen en jongeren. Ze leren er nieuwe woorden en uitdrukkingen, spelregels, omgangsnormen, samenwerken, luisteren en vele andere vaardigheden die hen helpen om goed te functioneren in de samenleving. Ontelbare vrijwilligers maken dit mogelijk.

Professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving staan dan ook doorlopend in verbinding met deze onmisbare steunpilaren. Dat is één van hun onderscheidende kerntaken. Die investering in contact en vertrouwen betaalt zich ruimschoots terug in een stevig fundament voor kinderen en jongeren.

6. Het totale welzijn van de jeugdige in beeld

Professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving denken niet volgens een medisch model (gezond of ziek), maar zijn gericht op het totale welzijn van het kind of de jongere. Het gaat hen ook niet alleen om preventie in de nauwe zin van voorkomen van een ongewenste situatie. Het gaat juist om het stimuleren van ontwikkeling en het wegnemen van belemmeringen op tal van levensterreinen.

Wat is nu nodig?

Met deze zes sleutels tot succes kunnen professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving grotendeels realiseren wat de jeugdwet beoogt. Samen met vele anderen, en vaak als de verbindende schakel. Die sleutels zijn hun belangrijkste gereedschap. Ze weten precies hoe ze dat moeten hanteren, maar moeten daarvoor wel de kans krijgen. Het is dus zaak om te zorgen voor de randvoorwaarden waaronder zij hun vakmanschap effectief kunnen inzetten. Daarom benoemen we vier agendapunten voor de komende tijd.

1. Creëer balans tussen preventie, curatie en ontwikkelkansen

Het voorkomen en verhelpen van problemen bij kinderen en jongeren is van groot belang voor hun welzijn en voor de samenleving als geheel. Het is dan ook zeer terecht om hier flink in te investeren. In de eerste plaats in de gerichte aanpak van belangrijke 'voorspellers' van zwaardere problemen: een ongezonde leefstijl, ingrijpende levensgebeurtenissen, laaggeletterdheid, ontwikkelingsachterstanden, armoede of schooluitval. Anderzijds moet ook het vinden en benutten van ontwikkelingskansen ruimschoots aandacht krijgen. Kansen die geworteld zijn in de opvoed- en opgroeiomgeving.

Als gemeenten investeren in een stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving en bij alle grote jeugdproblemen altijd eerst kiezen voor preventieve aanpakken (individueel en collectief), leidt dat tot betere resultaten voor jeugdigen en uiteindelijk tot een rendabeler zorgsysteem. Het beperkt de instroom vanuit basisvoorzieningen naar de (gespecialiseerde en duurdere vormen van) zorg voor jeugd. De studie 'Investeren in opvoeden en opgroeien loont!'⁶ laat zien hoe je veel kosten kunt besparen dankzij:

1. Zeer vroegtijdige preventie van opvoed- en opgroeioproblemen. Denk aan preventieve huisbezoeken aan hoogrisicogezinnen (soms al voorafgaand aan de geboorte). Of denk aan meer toeleiding naar voor- en vroegschoolse educatie voor vroegtijdige taalontwikkeling. Andere manieren: ouders van meet af aan goed 'leren opvoeden' of gedragsproblemen van peuters al op het consultatiebureau/CJG aanpakken.
2. Effectieve preventieve interventies bij beginnende problemen. Denk aan oudertrainingen, huisbezoeken, vaardigheidstrainingen, voorlichting en advisering, en 'wraparound care'.
3. Duurzaam kosteneffectief preventief jeugdbeleid. Denk aan collectieve preventieprogramma's gericht op gedrags- en opvoedproblemen zoals Triple P. Of denk aan doelgroepgerichte netwerkaanpakken zoals Integrale vroeghulp voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand.

In veel gemeentelijk beleid is gelukkig steeds meer oog voor de brede benadering van vraagstukken rond jeugdigen. Vraagstukken die alleen effectief kunnen worden aangepakt met oplossingen waarin preventie, curatie en het pakken van kansen voor ontwikkeling nauw met elkaar verweven zijn.

Toch is het nog niet altijd en overal vanzelfsprekend. We zien dat veel gemeenten wel een brede benadering nastreven, maar dat ze zich in de praktijk gedwongen voelen om te kiezen tussen enerzijds curatie en anderzijds preventie en het pakken van ontwikkelkansen in de opvoed- en opgroeiomgeving. Vaak weegt dan het voldoen aan de jeugdhulpplicht zwaarder dan het investeren in preventie en een stimulerend pedagogisch klimaat. Helaas worden succesvolle integrale aanpakken soms stopgezet zonder verdere borging. Op korte termijn lijkt zo'n keuze legitiem, maar uiteindelijk is het funest voor een succesvolle transformatie van de jeugdhulp. Het fundament onder die transformatie⁷ wordt daarmee immers afgebroken.

2. Specialistische expertise naar de voorkant

Binnen de gespecialiseerde zorg is veel expertise beschikbaar over problemen bij het opgroeien en opvoeden. Die expertise moet veel sterker toegepast worden in het onderwijs, de kinderopvang en het welzijnswerk. De notitie Ruimte voor Jeugdhulp biedt hierbij een handzaam kader:

“Specialistische kennis is cruciaal om de kennis en kunde van de generalistische professional te vergroten. Enerzijds kan ‘de voorkant’ zo meer problemen zelf oplossen. Anderzijds kan de ‘voorkant’ zo beter beoordelen wanneer direct specialistische hulp nodig is. De huidige specialistische professionals en instellingen hebben daarbij de rol om:

- *consultatie en advies te geven aan generalistische professionals op het niveau van casuïstiek om daarmee deze professional te ondersteunen in zijn leerproces*
- *verzorgen van begeleiding of behandeling waar mogelijk in of dichtbij huis in samenwerking met de generalistische professional*
- *het zorgen voor de goede verbindingen met specialistisch aanbod: snel schakelen, invliegen, consulteren en handelen.”⁸*

Het inzetten van specialistische expertise versterkt zodoende het oplossend vermogen van professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door docenten te adviseren over de aanpak van kinderen met specifieke problemen. Of door een hulpverlener te laten meekijken met een kinderwerker als deze in de groep een kind ziet met wie het niet goed gaat. De professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving benaderen vraagstukken breed en systemisch, kunnen snel zelf handelen in plaats van vooral te bedenken hoe anderen moeten handelen, en vinden oplossingen die gedragen worden door de opvoed- en opgroeiomgeving. Doorsnee opvoedvragen worden zodoende ‘genormaliseerd’ in plaats van opgeschaald tot zorgproblemen. Specialistische zorg blijft dan voorbehouden aan kinderen, jongeren en gezinnen die dat echt nodig hebben.

3. Maak een regionale en landelijke kennisagenda

Wij onderschrijven het advies van de Denktank Transformatie Jeugdinstel⁹ aan gemeenten om de transformatie programmatisch aan te pakken, met behulp van een systematische meet-, leer- en verbetercyclus. Dit begint met kengetallen: hoe staat de jeugd ervoor in deze gemeente en regio? Welke diensten bieden de instellingen en wat is de kwaliteit van hun dienstverlening? Op basis daarvan kun je ambities en gewenste resultaten formuleren.

Veel resultaten die in de opvoed- en opgroeiomgeving bereikt worden, zijn echter moeilijk in meetbare indicatoren uit te drukken. En het is al helemaal moeilijk om causale verbanden aan te tonen. Zeker wanneer de inspanning van professionals erop gericht is dat anderen (zoals ouders, leerkrachten, familie, sportcoaches, voorleesmoeders) het effect bereiken.

Een kennisagenda biedt hierbij uitkomst. Vanuit hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de transformatie kunnen gemeenten en aanbieders afspreken hoe de waarde van de oplossingen voor het kind, de jongere, het gezin en de sociale omgeving in beeld gebracht moet worden. Afgezet tegen de professionele inspanningen laat die waarde de maatschappelijke winst zien. Het gaat dan soms om méétbare en altijd om mérbare effecten. Opgeteld bieden deze effecten zicht op trends en dus op essentiële sturingsinformatie voor gemeenten, regionale verbanden, cliëntenorganisaties, aanbieders en Rijksoverheid.

Daarnaast laat de meet-, leer- en verbetercyclus zien wat we nog niet weten. In de kennisagenda kun je dan afspreken hoe deze kennislacunes te vullen. Partijen kunnen met zo'n kennisagenda van elkaar leren en elkaar inspireren. Gemeenten moeten zich daarbij wel realiseren dat het inrichten en onderhouden van zo'n cyclus een investering vereist. Dat kost geld, maar niet-weten en daar beleid op baseren kost uiteindelijk nog veel meer.

De kennisagenda kun je op twee niveaus opstellen: regionaal en landelijk. In de regionale kennisagenda's kun je aansluiten bij specifieke kenmerken van de bevolking en van de lokale en regionale infrastructuur. Verschillen tussen de regio's in hun mogelijkheden en ambities komen dan tot hun recht. Partijen die deelnemen aan een regionale kennisagenda kunnen ook direct van elkaar leren en elkaar inspireren.

Sommige kennis echter is overal van toepassing. Denk bijvoorbeeld aan kennis over besparingen door preventieve aanpakken, over de randvoorwaarden voor Netwerken Integrale Vroeghulp, of over hoe je specialistische kennis van professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving het beste kunt versterken. Om dergelijke kennis te verzamelen en te actualiseren ligt een landelijke kennisagenda voor de hand.

4. Versterk de professional in de opvoed- en opgroeiomgeving

Minder regeldruk en méér ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden, dat is een van de transformatiedoelen van de Jeugdwet. Dan hebben we het over betrokken professionals die weten hoe ze netwerken rond een gezin kunnen inschakelen, die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten.¹⁰

Die professionele ruimte komt er niet zomaar. Diverse recente onderzoeken en publicaties wijzen erop dat regeldruk en bureaucratie sinds de decentralisatie van de jeugdhulp eerder zijn toe- dan afgenomen, waardoor professionals minder toekomen aan hun eigenlijke werk¹¹. De caseload zou hen juist voldoende gelegenheid moeten geven om collectieve oplossingen te vinden, gezinnen te begeleiden en waar nodig zelf ondersteuning te bieden. Zo voorkom je dat toch veel specialistische zorg wordt bijgeschakeld. Is die zorg onvermijdelijk? Dan moeten professionals als jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, sociaal werkers of coördinatoren integrale vroeghulp de bevoegdheid hebben om die zorg in te schakelen.

Een ander punt is dat de inzet professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving moet concurreren met de inzet in de zwaardere zorg. Of zoals een sociaal werker onlangs zei: "In ons vak rapen wij de stenen op waarover kinderen kunnen vallen. Maar de gemeente draagt ons nu op om te helpen met pleisters plakken nadat ze zijn gestruikeld. Lukt het plakken van pleisters niet in de beschikbare tijd, dan moeten

we maar wat minder tijd besteden aan stenen oprapen. Met dit beleid wordt het paard echt achter de wagen gespannen.”

Een effectieve professional is iemand met ‘professionele autonomie’. Dat betekent dat hij of zij zelfstandig en vanuit vrijheid, kennis en expertise kan handelen. En wel zo dat het kind of gezin dat ook als onafhankelijk ervaart. Ouders en kinderen voelen zich dan gehoord; in dat geval accepteren zij adviezen eerder en volgen ze die ook op. Dat vertrouwen maakt hun contact laagdrempelig en zorgt ervoor dat problemen sneller worden gesignaleerd en opgepakt.

Om professionals in de opvoed- en opgroeiomgeving inhoudelijk te voeden, te ondersteunen en te beschermen is een organisatorische infrastructuur nodig. Dat hoeven niet per se organisaties te zijn zoals we die al jaren kennen. Van belang is dat professionals werken vanuit een infrastructuur die hen steunt. Een infrastructuur die geworteld is in de opvoed- en opgroeiomgeving van kinderen, jongeren en gezinnen. Met regelmatige en logische contactmomenten, met algemeen toegankelijke voorzieningen (waaronder opvoedcursussen, gespreksgroepen voor ouders met kinderen in passend onderwijs, cursussen voor broers en zussen van kinderen met een ontwikkelingsachterstand), met herkenbare en laagdrempelige plaatsen voor activiteiten en ontmoeting, en met een duidelijke maatschappelijke opdracht. Om dit mogelijk te maken zijn investeringen nodig in de kennis en kunde van professionals. Dat begint bij de inkoop, waar gemeenten voldoende tijd en geld beschikbaar zouden moeten stellen waardoor werkgevers kunnen investeren in de professionalisering van hun medewerkers.

¹ Openingszin in de Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet

² In de notitie Ruimte voor Jeugdhulp (2015), opgesteld door een werkgroep met deelnemers afkomstig uit het Rijk, gemeenten en de sectoren GGZ, jeugdzorg en gehandicaptenzorg, is een toekomstvisie op het veranderende zorglandschap geschetst.

³ De transformatiedoelen van de Jeugdwet staan opgesomd in artikel 2.1 van de Jeugdwet.

⁴ Met de term 'sociaal werkers' doelen we op jeugdwerkers, gezinswerkers, peuterleidsters, cliëntondersteuners, ouderenwerkers, schuldhulpverleners, enzovoorts.

⁵ Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (2014): Samen = Beter. Inspiratie om samen te werken in de zorg voor jeugd.

⁶ Dam, P. en Prinsen, B. (2013): Investeren in opvoeden en opgroeien loont! Utrecht: ActiZ en GGD Nederland

⁷ De Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet omschrijft dat fundament op pagina's 6 en 7 als volgt:
"Investeren in een positieve opvoeding, talentontwikkeling, een succesvolle schoolloopbaan en doorstroom naar werk ligt aan de basis van welbevinden, economische zelfstandigheid en democratisch burgerschap. Algemene jeugdvoorzieningen zoals de kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg, scholen, sportclubs, buurthuizen, jongerenwerk en vrijwillige inzet dragen bij aan een positief opgroei- en opvoedklimaat. Een kindvriendelijke fysieke omgeving die jeugd stimuleert om meer te bewegen en vrijuit te spelen maakt hier deel van uit (speeltuinen, trapveldjes). Een positief jeugdbeleid dat uitgaat van mogelijkheden van jongeren en waarin ouders, kinderen en jongeren gehoord worden en een stem hebben in de ontwikkeling van voorzieningen voor jeugdigen."

⁸ Ruimte voor Jeugdhulp, pagina 4.

⁹ Denktank Transformatie Jeugdstelsel (2014): Beter met minder. Bouwstenen voor een transformatie van het jeugdstelsel.

¹⁰ Zie Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet, pagina 2.

¹¹ Zie Transitiecommissie Sociaal Domein (2015): Mogelijk maken wat nodig is. Derde rapportage

Transitiecommissie Sociaal Domein. Zie ook monitoren van MEE Nederland

(<http://www.mee.nl/nieuws/clientondersteuning-onvoldoende-beschikbaar-en-toegankelijk-in-wijkteams> en de MOgroep (<http://www.mogroep.nl/?file=11876&m=1443688853&action=file.download>))